

คมปัญญา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๕

ณ วันสันติธรรมาราม ต. คลองตากค อ. โพนาราม จ. ราชบุรี

ปฏิบัติบูชา เพราะว่าพระเจ้า “ทำไมผมไม่สอน”

ผมสอนนะ แต่มันเป็นอย่างนี้ ฟังนะ การสอนนี้เพราะมันต้องเป็นประโยชน์ การสอนให้เป็นประโยชน์กับตนเอง คมมีคเห็นไหม คมมีค คมปัญญา มีคคือปัญญาคมใช่ไหม มีคเอาไว้เพื่ออะไร เราเป็นพ่อค้ามีค แต่มีคนี้ถ้าเราเก็บไว้ให้ดี เอาไว้เพื่อเข้าครัว ทำอาหารกินใช่ไหม นี่มีคนี้เข้าครัว ถ้ามีคนี้เอาไปฟันเขาล่ะ

แต่ที่ว่าเราไม่สอนเขา เพราะว่าเขาจำคำพูด จำวินัย แล้วเอาไปจับผิดพระ ไปดูพระกันแล้วไปเถียงกันไง โอ้อย่างนี้เหมือนกับว่าคมปากเที่ยวไปบาดคนอื่น มันไม่มีประโยชน์หรอก ธรรมวินัยนี้เพื่อกำจัดกิเลสของตนเอง ต้องเอาคมนี้เข้ามา ประหัตประหารใช่ไหม เข้ามาเชือดเนื้อตัวเองไม่ใช่ไปเชือดเนื้อผู้อื่น ให้ไปแล้วไปเชือดเนื้อคนอื่น

เฮ้ย พวกเราเป็นพ่อค้ามีคหมดเลย ต่างคนต่างเอามีคมานี้จะเป็นพ่อค้ามีคได้ไหม? ไม่ได้ สังคมเรานี้มันก็มีอาชีพใครอาชีพมันใช่ไหม แต่ผู้ที่ค้ามีคก็อย่างเราที่ระดับปัญญาไง ให้คมของปัญญา คมของปัญญานะ คมปัญญานี้ให้ย้อนกลับมา คมปากเห็นไหม คมปาก คมตากถาง คนที่ตากถางกันนะ เอาไปตากถางกัน ตากถางคนอื่นกับตากถางใจตัวเอง อันไหนจะประเสริฐกว่า?

พระพุทธเจ้าให้ตากถางตัวเองนะ ให้ตากถางตัวเรา ให้ตากถางกิเลส ตากถางความไม่ดีในใจนี้ เอามีคคมปัญญาไง นี่คือนิคมปัญญา ธรรมนะ ปัญญาธรรม แต่ถ้าอย่างนี้เราสอน สอนแล้วเก็บไว้เพื่อเป็นประโยชน์ แต่ทำไมเราถึงบอกว่าตากบ่อย เห็นไหม เวลาไม่ให้คนอื่นทำ แต่ทำไมเราทำ ก็เราเป็นพ่อค้ามีค เราเป็นคนค้าขาย เราเป็นคนเอา

มิดมาให้ใช้ใหม่ แล้วอย่างพวกเรานี้ตีมิดไม่เป็น ไม่สามารถตีขึ้นมาได้ ไม่สามารถฝึก
ขึ้นมาจากใจได้ ก็อาศัยจากของครูบาอาจารย์มาแล้วก็ไปฝึกไป

ก็คุ้มมมานะ การเรียนปริยัติมาก็คุ้มมา พอคุ้มมาแล้วมาปฏิบัติ มาเห็นผลขึ้นมา
จากความเป็นภายในของเรา อ้อ! อันนี้เกิดจากคมปัญญาของเรา ดากเข้ามา ดากเข้ามา อัน
นี้สอน ถ้าอย่างนี้สอน

แต่ถ้าเอาไปดูคนอื่น เพราะเขาพูดเองนี่ เวลาเขามาหานั้น เรื่องผ้าเป็นอย่างนั้น
แล้วผมสู้เขาไม่ได้ ก็วิ่งกลับมาหาให้เราสอนอีก สอนไปก็ไปรอบ ๑ รอบ ๒ แต่เราสอน
นี้เราไม่ได้สอนให้เขาไปสู่คนอื่น เราสอนให้เขาตัดความกังวลใจ

อย่างเช่น เราห่มผ้าหรือเราทำวินัยนี้ ไปอยู่ในที่ต่างๆ ไปบอกอย่างนี้ผิด อย่างนี้
ถูก อย่างนี้ถูก อย่างนี้ผิด แล้วมันก็ล้งเลใจใช้ใหม่ เราอ้างที่มาเลยว่าพระพุทธเจ้าว่าอย่าง
นี้ ว่าอย่างนี้ ว่าอย่างนี้ แล้วมีพระทำอย่างนี้แล้วพระพุทธเจ้าบอกอย่างนี้ผิด อย่างนี้ถูก
ให้ใช้อย่างนี้ ให้ใช้อย่างนี้ อันนี้เพื่อจะแก้ความกังวล

อย่างเช่น เราห่มผ้านี้ เราเป็น! ไปวัดหนึ่ง ผ้าอย่างนี้ใช้ไม่ได้ ผ้าอย่างนี้ใช้ไม่ได้
เอ๊ะ! กิ่ง อาจารย์ก็ว่าใช้ได้ แต่ที่ว่าใช้ไม่ได้ แล้วเราก็ก้นในพระไตรปิฎก แล้วเราก็ก
ความสงสัยของเรา แล้วเราก็ก้นของเรามา ใช้ของเรามา

เช่นว่า อย่างเรานี้เราไปซื้อผ้า เขาบอกอธิษฐานไม่ขึ้น เพราะว่าเราไปซื้อมาเอง
เอ๊ะ! ซื้อมาเองอธิษฐานไม่ขึ้นได้อย่างไร เราก็ก้นเองเหมือนกัน แต่เราบอกว่า ในเมื่อโยม
เขาถวายปัจจัย ๔ ถวายเงินมานี้ เขาไม่ได้ถวายเป็นตัวเงินถวายพระนี่ ถวายเพื่อเป็นปัจจัย
๔ ใช้ใหม่ ปัจจัย ๔ ก็มีอะไรบ้างล่ะ มีอาหาร ที่อยู่ ยารักษาโรค เครื่องนุ่มห่ม นี่เขาถวาย
มา จงใจมาให้ เพื่อให้เราเอาปัจจัย ๔ แล้วเราไม่ได้ซื้อเองใช้ใหม่ เพราะเราหีบเงินไม่ได้
เราให้โยมไปซื้อมาทำไมเราอธิษฐานไม่ขึ้น

อธิษฐานขึ้น เรว่าอธิษฐานขึ้น เพราะปัจจัย ๔ นี้ พระนั้นไม่ผิด แล้วปัจจัยนี้ก็
เป็นปัจจัยบริสุทธ์ มันไม่ผิดตรงไหน เขาว่าอธิษฐานไม่ขึ้น นี่เวลาเถียง เราก็ก้นของ
เราดูอยู่ แล้วเราแก้ไขความคิดของเรา แก้ไขความกังวลใจ แก้ไขได้หมด เพราะมันเข้าได้
กับธรรมวินัย แล้วการกระทำของเรา แต่ความคิดเข้าไม่ได้ไป

แล้วเราก็เคยผ่านประสบการณ์มา พอเคยผ่านประสบการณ์มา พอพระมีปัญหามา นี่เราจะรู้เลย อ้อ! ว่ามันจะกังวลอย่างไร ทุกข์เลยนะ มี! พระนี่ห่มผ้ามา ผ้านี้ อู้อู สวยมากเลย เพราะว่าเขาไม่ตัดให้ขาดไซ้ใหม่ ผ้านี้ต้องตัดให้ขาดนะ ตามวินัยผ้านี้ ถ้าพระเอาไว้ในป่านี่ตอนเช้าผ้ามันจะหายถึงให้ถือครองไง ถือครองเพื่อกันคนขโมยผ้า คนอินเดียเขาเอาไปตัดเสื้อผ้ากัน เขาก็ให้ตัดเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้วค่อยต่อ ถ้าไม่ตัดนี่อธิษฐานไม่ขึ้น

อธิษฐานไม่ขึ้นหมายถึงว่า ของนั้นเหมือนกับเปล่าประโยชน์ พระเอาผ้านั้นมาห่มเป็นอบัติปาจิตตีย์ เขาเรียกอธิษฐานไม่ขึ้น อธิษฐานไม่ขึ้นว่าของนั้นเปล่าประโยชน์ แต่ถ้าอธิษฐานขึ้นหมายถึงว่าใช้แล้วได้ประโยชน์ ฉะนั้นพระที่ไปกับเรานี้ ไปด้วยกัน ผ้านี้สวยงาม เขาตัดมาให้สวยงาม ก็ไม่รู้ ตัวเองก็ไม่รู้ก็เลยห่มมาตลอด อธิษฐานอยู่ที่นี้พอไปตากไว้นะ พระคนที่ตัดผ้าเป็นเขาเห็นนะ เป็นไปไม่ได้หรอกถ้าผ้าตัดแล้วจะเย็บได้สวยงามคดี เพราะว่ามันเป็นรอยขีดแล้วพับเอา ไม่ใช่ตัดแล้วมาต่อ ถ้าตัดแล้วเอามาต่อ มันจะไม่สวยงามคดี เขาบอกว่า “ผ้านี้อธิษฐานไม่ขึ้น”

พระที่ไปกับเรานะ เขาไปเห็นอย่างนั้นบอกเลยละกินนั้นทั้งกินนอนไม่หลับเลย เห็นไหม ความกังวลนิดเดียวเท่านั้นเอง ผ้านี้อธิษฐานไม่ขึ้น เราก็บอกว่าแล้วก็แล้วกัน ไป เพราะเราไม่รู้นี่ ถ้าจะแก้ไขเราต้องตัดใหม่ เพราะว่าถ้าเราไม่ตัดผ้าขาดนี้ เราพับนี้ เวลาเราไปเกาะออกมันก็เป็นผ้าผืนเก่า เพราะถ้าเป็นผ้าผืนใหญ่ี่สามารถใส่ประโยชน์ได้

พระพุทธรูปนี้ให้ช้อยเล็กๆๆๆ ช้อยออกนะ แต่ไม่ช้อยทั้งหมด ช้อยเป็นซันท์ ๗ ซันท์ ๘ ซันท์ นี่ช้อย ผ้านี้เป็นผืนใหญ่ี่ไม่ได้ อธิษฐานไม่ขึ้น ต้องตัด ตัดแล้วเย็บพับ พอพับมานี้มันเป็น ๔ ชั้น มันไม่ประณีตเหมือนพับ นี่ว่าอธิษฐานไม่ขึ้น เห็นไหม เห็นเลยว่ามันทำให้เป็นความกังวล เราก็ต้องการแก้ แก้ภายในใจ ก็คมปัญญามันตัดความกังวลของตัว

ไม่ใช่เอาคมปากนี้ไปเที่ยวถากถางคนอื่น เที่ยวไปจับผิดแล้วไปเถียงกัน อันนั้นนี่ คนโง่โง่ ไม่รู้จักประโยชน์ของตัว เห็นประโยชน์ของคนอื่นสำคัญกว่าประโยชน์ของตัวเอง หรือ ตัวต้องเอาประโยชน์ของตัวเองให้ได้ก่อนแล้วถึงไปสอนผู้อื่น

พระพุทธรูปเจ้าสอนให้ภาวนาก่อน ทองคำ ธรรมวินัยของพระพุทธรูป ถ้าเป็นธรรมวินัยนะ อยู่ที่ผู้ประเสริฐทำมรรคนี้ เป็นทองคำแท้ ทองคำที่อยู่กับเรา ผู้ที่มีกิเลสนี้ จริ่งอยู่

เราจะเอาธรรมะของพระพุทธเจ้าไปพูดก็จริงอยู่ แต่ก็เหมือนกับทองคำในเหมือง ทองคำในแผ่นดิน มันก็ยังเลอะดินอยู่ มันต้องเอาความเห็นของเรานี้ผูกเข้าไปด้วย เอาความเห็นเอาการตีความของเราแนบเข้าไปด้วย เห็นใหม่ มันถึงไม่สะอาดพอ

พระพุทธเจ้าถึงไม่ให้สอนไป พระพุทธเจ้าบอกว่า “ต้องสอนตัวเองให้ได้ก่อน ประโยชน์ตนเกิดหรือยัง ถ้าประโยชน์ตนเกิดแล้วถึงจะเกิดประโยชน์กับผู้อื่น ถ้าประโยชน์ตนยังไม่ได้เลย ประโยชน์ของคนอื่นจะได้อย่างไร” ก็กลับมาตรงนี้ ตรงที่ว่า พระพุทธเจ้าว่านะ ประโยชน์ของเรานี้เรารู้เท่า พอเรารู้เท่า ในธรรมะพระพุทธเจ้านะว่า “อย่าดูถูกความนิ่งเฉยของพระอรหันต์เจ้า”

เรานี้ต่างคนต่างเอามืดพินกัน ต่างคนเอาปากถากกัน มีอะไรก็อยากจะพูดออกไป มีอะไรก็อยากจะพูดออกไป แต่พระพุทธเจ้าบอกว่าถ้าพระอรหันต์เจ้าจะรู้จะรู้ถึงว่าคนนั้น โกรธควรแก้อย่างไร คนนี้โกรธควรแก้อย่างไร พอเหตุเกิด สมมุติว่าจะเฉยอยู่เพื่อให้เหตุการณ์นี้... เหมือนกับผู้บริหารนะ จะมีอะไรเกิดขึ้นจะมีความอดทน เพื่อให้งานนี้ผ่านไป ผ่านไป เอาประโยชน์ของงานไป

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราเอาปากกับปากไปเถียงกัน มันได้ประโยชน์อะไรขึ้นมา แต่ถ้าคนนั้นผิด เราถูก เราพูดแล้วเขาไม่ฟังหรอก เพราะบางทีครูบาอาจารย์ต่างกัน ความเชื่อถือน้ำหนักมันจะต่างกันมา เขาจะยึดอันนั้นมาใช่ไหม ถ้าเราพูดออกไปนี่อันนี้ไม่เป็นประโยชน์เลย นิ่งเสียเห็นใหม่ หนึ่งในรู้ว่าอันนั้นผิดด้วย ผู้ที่จำมานั้นผิด เราพูดออกไปแล้วจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย แต่ถ้าผู้ที่จำมานะ เริ่มลั่นเสงสัย เริ่มคลายตัว ชักจะหาความจริงนี้ ผู้ที่รู้เท่านี้พูดได้ พูดไปอันนั้นมันจะเข้าใจไป ถึงบอกว่ารู้ถึงผู้ที่ควรแก้ด้วย รู้ถึงว่าเรานี้สมควรพูดหรือยัง สมควรจะแก้หรือยัง คือว่าถ้าไม่สมควรจะนิ่งเฉย

พอเราเห็นว่านิ่งเฉยก็ว่าคนนั้นไม่รู้ นี่ประเพณีไทยเป็นแบบนั้น เป็นประเพณีพุทธ ส่วนใหญ่นะ เห็นใหม่พวกผู้ใหญ่ที่ผ่านประสบการณ์โลกมามาก เขาจะไม่ค่อยพูดแล้วเราก็จะมองว่าพวกนี้เป็นไฉนเสาร์ไร เด็กมันจะคุยพ่อแม่ คุยปู่ ย่า ตา ยาย ว่าเป็นไฉนเสาร์ไร แต่ไม่รู้หรือกว่า ๘๐ ปีนี้ผ่านประสบการณ์มาเท่าไร อายุ ๘๐ - ๘๐ ปีนี้ผ่านประสบการณ์มาขนาดไหน แต่พอดีว่ามันผ่านมาจนชินชาไป ความชินชา ความสะสมมาเลย แบบว่าเห็นแล้วไม่อยากจะพูด ก็เฉยไว้ พอเฉยไว้เห็นใหม่ เหมือนกับว่า “อย่าดูถูก

ความเฉยไว้ของพระอริยเจ้า” เฉยไว้ เพราะพูดไปแล้วมันจะเกิดโทษ มันไม่มีประโยชน์
หรือ แต่ถ้าเป็นประโยชน์เมื่อไหร่ละ นี่พ่อค้ามีด คมปัญญาไง

เหตุที่พูดเพราะเมื่อวานนี้ เอ๊ะ ว่าทำไมเราไม่สอนเขา มาเรียกร้อยเลย “ทำไมไม่
สอนผม ทำไมไม่สอนผม”

สอน ถ้าเราเอาไว้เป็นประโยชน์ แต่ถ้าสอนเพื่อต้องการแบบว่ามาเก็บหลักอย่างนี้
แล้วไปทำคนอื่น มันไม่เกิดประโยชน์เลย ทำให้สังคมพระเราปั่นป่วนเปล่าๆ สังคมพระ
จะปั่นป่วนนะ

การตีความไป ทิฏฐิความเห็น ชรรมะนี้เป็นกลางนะ แต่ทิฏฐิความเห็น เห็นใหม่
พระถ้าทิฏฐิความเห็นไม่เสมอกันอยู่ด้วยกันมันก็ลำบาก ชรรมะวินัยเหมือนกัน ทิฏฐิ
ความเห็น เห็นใหม่ สังคมเหมือนกัน สังคมเรานั้นแตกกระจายออกไป แล้วหลายสังคม
ขึ้นมาละ นี่คมปัญญา ให้เอาคมเข้ามาข้างใน สอน! สอนเด็ดขาด แต่ถ้ามันเอาไปปาดกัน
นะมันก็ไม่ควร

ขนาดพระพุทธเจ้าว่าไว้ในชรรมะไป มนุษย์เกิดมานี้มี ๓ คนมาเล่น ก็ปากไป เทียว
มาตากกัน ตากกัน ก็เลยกลายเป็นโลกชรรมะ ๘ สรรเสริญ นินทา ถึงว่ามองในฐานะของ
การเป็นอาจารย์ มองว่าสอนแล้วจะเป็นประโยชน์ใหม่ สอนแล้วถ้าเป็นประโยชน์จะ
สอนนะ แต่คุณิสัยด้วย นิสัยอย่างนั้นเลยเฉย เฉย จนเรียกร้อยนะ เรียกร้อยเลยทำทำไมไม่
สอนผม เพราะถ้าสอนแบบนี้ มันจะได้แบบว่าอาวุธไปอันหนึ่งเลย ชรรมาอาวุธไป ได้อาวุธ
มาอันหนึ่งแล้วก็ไปตากเขา แต่อาวุธอันนี้มันเป็นอาวุธความจำ แบบเด็กใช้มีดไม่เป็นมัน
จะบาดมือของตัวเอง

ถ้าคนมันมีชรรมะในหัวใจนะ อาจารย์เปรียบบอกว่า เหมือนกับหมอวิทยาศาสตร์
นะ หมอนี่พอเป็นโรคนานี้ โรคนี้จะใช้ยาอะไร เขาใช้ยาขนานเดียว แต่ถ้าเป็นหมอเถื่อน
แบบว่าหมอประสภารณ์ หมอจำมานี้ อะไรมาก็แล้วแต่จะครอบจักรวาลๆ เพราะว่ามัน
วิเคราะห์โรคไม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันจำไปแขนงเดียว จำไปแง่เดียว เวลาไปเถียงกับใครก็แล้วแต่
หรือไปพูดนี้ เขาก็พลิกใจ พลิกขยับหน่อยเดี๋ยวนี้ตอบไม่ได้แล้ว แต่ถ้ามันเป็นปัญญาของ

ตัวนะ เรามีหลักอยู่ เรารู้หลักต้องอยู่ตรงนี้ พลิกอย่างไรนะ เราแก้ได้ เราจะยกเหตุผลใหม่
ขึ้นมาเปรียบเทียบ เปรียบเทียบ เปรียบเทียบ เห็นไหม

นี่คือว่าปัญญาเกิดขึ้นจากภายใน ปัญญาของเราเองนะยอด! ปัญญาของเราจะ
ใหม่ๆ ก็จำมาด้วยเป็นภาคปริยัติ อย่างครูบาอาจารย์ขึ้นใจ อาจารย์สอน บอกว่าขึ้นให้กับ
มือยังทำตกไปเลยละ เอานะๆ อย่างเช่น เราจะขึ้นไปเอาความผิด ตบมือไว้ อ้อ! อ้อ! นั่น
ก็ว่าบังคับ แต่ถ้าตั้งขึ้นมาได้ ตั้งศรัทธา ตั้งความเพียรของเรา ตั้งความเห็นชอบของพระ
ขึ้นมา ตั้งขึ้นมาแล้วพยายามทำ อันนั้นยื่นให้ แต่รับไม่ไหว

ดูเราตั้งขึ้นมาสิ สติเราตั้งขึ้นมา พอตั้งขึ้นมามันก็จะล้มพะละ ล้มพะละ ยืนอยู่ได้
ไม่ได้หนัก ความจงใจทำความดีอันนี้สำคัญ ถึงว่าต้องส่งเสริมอันนี้ คือว่าสอนๆ อันนี้
สอนอันเกิดประโยชน์กับของเราไป ประโยชน์ของคน ประโยชน์ของบุคคลนั้น คนใดก็
แล้วแต่ อุตตา หิ อุตตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน คนต้องเอาตนให้พ้นจากความคุกคาม
ของกิเลสที่มันแทรกอยู่ในใจนั้นนะ เพราะพอกิดปั๊บกิเลสมันตามมาเลย ตามมาเลย
เพราะกิเลสกับใจนี้มันอยู่ที่เดียวกัน ถึงว่าต้องเอาตรงนี้ให้ได้ก่อน แล้วชำระให้มัน
สะอาด ทองคำนี้เป็นของแท้ ธรรมะเป็นของแท้

พวกเราชาวพุทธเวลาพูดถึงธรรมะนี้ จะพูดแต่ว่าปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวาง ด้วยความที่
เกียจใจ วางแล้วสบายแล้ว ไม่ต้องทำอะไรเลย พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนั้นเลย สวด
มนต์เห็นไหม ความดีที่ยิ่งไปกว่านี้ยังมีอยู่ นี่ไอ้ ๑๐ ข้อนั้นนะ ความดีที่ยิ่งไปกว่านี้ยังมี
อยู่ เห็นไหม ความดีไม่มีวันที่สิ้นสุด ไม่มีวันจบ ไม่มี มีไปเรื่อยๆ สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ความ
ดีนั้นมีสูงขึ้นไปเรื่อยๆ แต่ก็บอกว่าปล่อยวาง ปล่อยวาง ปล่อยวาง เราชาวพุทธไม่ทำ
อะไรเลย หาวาเห็นแก่ตัว

ไม่ได้เห็นแก่ตัวหรอก ไอ้อย่างนี้กิเลสมันพูด กิเลสมันพูดอย่างนั้นเอง แล้วเราก็
เชื่อ แต่ถ้าเราจะทำเพื่อประโยชน์เรา นี่ เราทำกันไม่ได้ เราต้องพยายามทำอย่างนั้น นั่น
เป็นพุทธใจ พุทธเจ้าสอนมาอย่างนี้ ศาสนธรรมคำสั่งสอน ศาสนธรรมของชาวพุทธ ไอ้
นั่นมันคำอ้างของกิเลส แต่เราไปสวมว่าเป็นพุทธ ว่าพระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้น แต่ความ
จริงกิเลสมันสอน กิเลสมันบอกมาเอง ไม่ใช่พระพุทธเจ้าสอนนะ แต่กิเลสสอน

พระพุทธเจ้าสอนให้บากบั่น ให้วิริยะ มรรคองค์ ๘ เห็นใหม่ ความเพียรชอบ การงานชอบ ความดำริคือปัญญาตัวแรก ความดำริชอบ ความเห็นชอบ แล้วการงานนะ งานของโยม งานอาชีพะ สัมมาอาชีพะ งานของพระเลี้ยงหัวใจ เพราะว่าใจมันสำคัญกว่าร่างกาย ร่างกายนี่ก็อยู่ไป เราเป็นโยมนี้เราหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง พระก็หาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องด้วยปลีแข้ง บิณฑบาตมาเสร็จแล้วนี่ต้องชำระหัวใจ

การเลี้ยงอารมณ์ใจ อารมณ์ของใจ ใจมันกินอารมณ์เป็นอาหาร ใจมันกินความรู้สึกเป็นอาหาร แล้วจะเอาสัมมาอาชีพะอะไรให้มันกินล่ะ คิดดี คิดถูก ปัญญาถูก ปัญญาชอบ ก็ทำให้พระเป็นคนดี คิดไม่ดี คิดไม่ชอบ หรืออยู่นานไป นานไป นั่นล่ะอาหารที่ผิด เพราะเริ่มจากความคิด คิดๆๆ คิดหาทางออกก่อน เสร็จแล้วมันก็จะทำขึ้นมาเป็นที่หลัง เห็นใหม่ การเลี้ยงจิตคิดออกมาเดี๋ยวมันก็ออกมาที่กาย ถ้ากายเลี้ยงหัวใจถูกแล้ว ร่างกายนี่อย่างไรมันก็ปฏิบัติไปถูกจนได้

พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้น ศาสนาสอนอย่างนั้น แต่กิเลสมันสอนคนละฝั่ง กิเลสสอนตรงข้ามเลยละ นี่ถึงบอกว่าอย่าไปเชื่อมัน ต้องให้เชื่อธรรมะ ถึงบอกว่าเมื่อวานพูดแบบว่าเราไม่สอนเขา เราไม่สอนเขา ไม่สอนเพราะว่า สอนไปเท่ากับเพิ่มกิเลสไป เพิ่มให้ไปหาความเร่าร้อนมาใส่ใจ ยิ่งรู้เท่าไร ยิ่งว่าตัวเองรู้ดี ที่ว่าเหนือเขานี้มันก็จะเที่ยวไประรานเขา เที่ยวไปรังแกเขา เที่ยวไปข่มขู่เขา แล้วคนที่ไปทำใครได้โทษล่ะ มันก็คิดนะเนอะ โอ้! ฉันมีอาจารย์อยู่ข้างหลังเนอะ ฉันมีแบล็กอยู่ดีเนอะ มันเลยเสียทั้งเขา เสียทั้งเราเลย

ใครสอนมา ใครว่ามา เออ! พระสงบ ว่าอย่างนั้นนะ เออ! อยู่ถึงวัดนั้นนะ มันก็เสียไปทั่ว เพราะคนพาไปเสีย ถึงว่าเฉย เฉย เฉย ไม่ค่อยพูด (แทบสิ้นสุดเพียงเท่านั้น)